

SANAL İLETİŞİM

Şule Tansal-Bilgisayar Mühendisi
sule.tansal@emo.org.tr

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler hayatımızın birçok alanını etkilemeye hızla devam etmektedir. Bazı hizmetlerin “bir tık” uzağımızda olması bu teknolojileri kullanmamızı kolaylaştırırken, “bir tık” uzağımızda olmayan/olamayan hizmetlere eleştirel yaklaşmamızı da doğal kılmaktadır.

Elektronik ticaret, elektronik devlet, elektronik imza, elektronik çöpçatan gibi kavramların yanı sıra sayısal uçurum, bilgisayar bağımlısı gençler-çocuklar, sanal topluluklar, sanal gerçeklik, sanal iletişim gibi sosyal hayatımızı da olumlu ya da olumsuz etkileyebilecek kavramlar da dilimize yerleşmektedir.

Bu yazıda, sanal iletişim üzerinde durulacak diğer kavramlar ise kısaca tanıtılacaktır.

Sanal iletişimde de, tıpkı iletişimin tanımında olduğu gibi bir kanal, alıcı(lar) ve verici(ler) bileşenleri söz konusu...

İletişimi

sözlü (dil kullanımı) ya da sözsüz (beden dilinin kullanımı) olmak üzere ikiye ayırabilirken,

Sanal iletişimin

sözcüklü

simgeli

görüntülü

sesli çeşitleri söz konusudur.

Sanal iletişimde “metin temelli araçlar”, “sesli konferans araçları”, “video konferans araçları” kullanılabilir.

1) Metin temelli iletişim araçları

- *sohbet odaları*
- *e-posta*
- *tartışma listeleri*
- *haber grupları*
- *mesajlaşma sistemleri olarak sayılabilmektedir.*

Sohbet odaları: 1988 yılında IRC (Internet Relay Chat) adlı protokolün geliştirilmesi ile ortaya çıkmış ve Körfez Savaşı'nda kullanılmıştır. Bu araç ile

“kanal” a bir “takma isim” ile bağlanılır, merakımızı anlatabilmemiz Türkçe'yi “doğru, düzgün, yerinde kullanmamızla” yakından ilgilidir.

e-posta: İletimizi (mesajımızı) birden çok kişiye aynı anda gönderebiliriz, iletimize belge ekleyebilir, gelen iletiler ve belgeler üzerinde çalışma (değişiklik/düzeltilme) yapabiliriz.

Tartışma listeleri: Tartışma listeleri ile belli bir konuda birden çok kişi ile bilgi

"internette kimse köpek olduğunu farketmez"

alış-verişinde bulunabilir, tanıdıklarınızla bağlantılarınızın (mezunlar listeleri vb.) devamlılığını sağlayabiliriz.

Örnek: "egebilgisayar@yahogroups.com" listesi Ege Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği mezunlarının tartışma/paylaşma listesidir.

Benzer listeler EMO bünyesinde de kurulup işletilmektedir.

Örnek: "izm_bilmuh_iletisim@emo.org.tr" listesi İzmir'deki EMO üyesi Bilgisayar Mühendislerinin tartışma/paylaşma listesidir.

Tartışma listeleri kontrollü veya kontrolsüz olabilmektedir.

Kontrollü listelerde mesaj akışını kontrol altında tutması gereken bir kişinin (moderatör) varlığı şarttır. Kontrolsüz listelerde moderatör bulunmaz.

Haber grupları: Haber gruplarına katılabilmek için izin ya da davet almak gerekmektedir. Haber gruplarında iletiler çevrim içi okunur.

Mesajlaşma sistemleri: Mesajlaşma sistemlerinde metin dışında ses ve görüntü de iletebilir. Birden fazla kişi ile de gerçekleştirilebilir. MSN Messenger, bu sistemlere örnek olarak artık hemen herkesin bildiği ve kullandığı bir sistemdir.

2) Sesli konferans araçları

*Netmeeting
Skype ve
İnternet telefonu ile*

bire bir, bire çok haberleşme olabileceği gibi çok kişinin çok kişi ile haberleşmesi de mümkündür.

3) Video konferans araçları

*Netmeeting ve
Skype*

Ses dışında, görüntü iletmemizi de olanaklı kılan video konferans araçlarıdır.

İletilecek veri, gönderen tarafta sıkıştırılmakta ve alıcı tarafta açılarak anlaşılır hale getirilmektedir.

Olumsuzluklar

Metin temelli sanal iletişimde,

Beden dili (mimikler, jestler, göz teması) yoktur,

Koku duyusu (yaklaşık 1000 koku alıcımızla 10 bin-40 bin arasında kokuyu ayırt edebiliriz) yoktur,

Dokunma duyusu yoktur,

Duyularımızı, üretilmiş simgelerle (?? vb.) anlatmak gibi bir derdimiz vardır.

Ölçülü kullanılmadığında "sosyalleşememe ve yalnızlaşma" gibi olumsuzluklar taşır.

Yurtdışında, kendiliğinden gelişen "Flashmob"/"Smartmob"¹ uygulamaları sosyalleşme çareleri gibi yorumlanabilir.

Uzun süre bilgisayar başında çalışma sağlığını da tehdit etmektedir. Bilgisayar kaynaklı yeni hastalıklar türemektedir; "el bileği rahatsızlığı", "göz kuruluğu" bunlardan sadece ikisidir.

Riskler

İnternet'in sağladığı olanakları/araçları kullanarak kurduğumuz iletişimlerde, gerçek dünyada dikkat ettiğimiz, genel nezaket kurallarına uyulmalı, buna ek olarak yazım kurallarına ve İnternet iletişim kurallarına (ek-1) uyulmalıdır.

İstenmeyen posta (SPAM) göndermeye, e-posta zincirleri oluşturmama ya dikkat edilmelidir.

Diğer Kavramlar...

Sanal Topluluk (Virtual Community):

Sanal topluluklar, ortak bir ilgi alanını paylaşan ve İnternet üzerinden bilgisayarlar aracılığı ile bilgi ve görüş alış-verişinde bulunan insan topluluklarına verilen isimdir.

Örnek olarak "bilgiguvenligi@yahogroups.com" verilebilir.

Bu topluluklarda aşağıdaki durum ve duygular söz konusudur;

- *Bir grubun parçası olma duygusu*
- *Parçası olunan grubun norm ve kurallarına uygun davranma durumu*
- *Parçası olunan grubun rollerini üstlenme durumu.*

Sanal Gerçeklik: Gerçeğin ne olduğuna dair tartışmalar söz konusu iken bir de sanal gerçeklik tanımı yapmak iyice güçleşmektedir.

Örnek olarak, 150 bin kişinin üye olduğu ve kişinin kendisini, çevresini, koşullarını yeniden kurgulayabildiği "second life (ikinci yaşam)" adlı oyun gösterilebilir.

Sayısal Uçurum: Teknolojik olanaklara sahip olup kullananlar ile olanağı olmayanlar arasında bilgiye ulaşma açısından ciddi farkların oluştuğu/oluşacağı savı ile ortaya çıkan kavramdır.

Sosyal Ağ Siteleri: Buna kişilerin arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullandıkları araçlar/olanaklar sistemi denilebilir. Son günlerde adını çeşitli vesilelerle sıkça duyduğumuz "Facebook" bir sosyal ağ sitesidir. Facebook ayrı bir yazı konusu olabilecek özelliklere ve olumsuzluklara sahip olduğu için bu yazıda detaylandırılmayacaktır. ◀

¹ Flashmob, belirli siteler sayesinde organize olarak daha önce belirlenmiş yer ve zamanda garip ve topluca yapılan hareketlere verilen isim. Siteler o kadar organize olmuş durumda ki artık yerel eylemler yerine Uluslararası eylemler için planlar yapıyorlar.

İNTERNET İLETİŞİM KURALLARI

Türkiye Bilişim Vakfı, "İnternet İletişim Kuralları" başlığı altında "geliştirilmeye açık", "bireylere dönük sezgisel anımsatıcı uyarılarını" açıkladı. "Başkalarına saygı", "Biçimsel özen", "İçerik ile ilgili özen", "Öteki konular" alt başlıklarını içeren bu metinde, İnternet ortamındaki iletişime yönelik öneriler sıralanmaktadır.*

"Başkalarına Saygı

- Toplum karşısında kendinize yakıştırdığınız tavır İnternet'in sanal ortamında da sürdürünüz, kimliğinizi saklayabileceğinizi umarak gerçek yaşamınızda benimsemişmediğiniz davranışları sergilemeyiniz.
- Başkalarına karşı saygılı olunuz, bunun kendinize olan saygınızın ve size başkalarının göstereceği saygının ön koşulu olduğunu unutmayınız.
- Düşüncelerinizi dile getirirken olumlu yaklaşmanın ve nazik bir ifade kullanmanın sağ duyunun gereği olduğunu hatırlayınız.
- Tartışmaların özelleşmesine ve kişiselleşmesine yol açmayınız.
- İnsanları duygusal yönden zedeleyici ve rahatsız edici iletilerin yayılmasına olanak vermeyiniz. (Örneğin amansız bir hastalığı olanların son isteği gibi sonuç alınması olasılığı çok kuşku iletilerin yayılmasına aracılık etmek ya da inançlar üzerinde yorumlar yapmak gibi.)
- İstenmeden yapılan yanıtları hoşgörü ile karşılayıp, anlayışla yardımcı olmaya çalışınız.
- Kişilerin istemleri dışında iletiler alarak rahatsız olmalarını elinizden geldiğince önleyiniz, buna neden olmayınız.
- Size gelen bir iletiyi, başkasına aktarmak istediğinizde, bu iletiyi size gönderenin bunu isteyip istemediğinden emin olunuz.

Biçimsel Özen

- Açık kimliğinizi geçerli bir gerekçeniz olmadıkça gizlemeyiniz, her iletinizde açık kimliğinizin net olarak belli olduğundan emin olunuz.
- Kimliğin önem taşımadığı durumlarda görüş ve düşüncelerinizi anonim olarak açıklamayı uygun buluyorsanız bunu kötüye kullanmadan özenli yapınız.
- Konu kısmı yeterince açık olan (iletinin içeriğini göz atıldığında belli eden açıklıkta), dili anlaşılır, özlü kısa iletiler ile iletişim kurmaya ve etkileşmeye özen gösteriniz.
- Eğer herkesi değil de bir kişiyi ilgilendirdiğini düşündüğünüz bir ileti var ise genele hiç duyurmadan doğrudan ilgili kişiye iletilerinizi yönlendiriniz.
- Her zaman yanıtladığınız iletinin konu başlığını koruyarak yanıt veriniz.

İçerik ile İlgili Özen

- Ne demek istiyorsanız ona karşılık olan, yanlış anlaşılma-

lara yol açmayacak düz ve yalın deyişlerle düşüncelerinizi aktarmaya çalışınız.

- İletilerinizin yalnızca eleştirici olmasından kaçınarak her zaman yapıcı ve ufuk açıcı olmasını gözetiniz.
- İletileri yanıtlamadan önce bir kere daha özenle okuyunuz, verdiğiniz yanıtı da göndermeden önce aynı özenle bir kere daha gözden geçiriniz.
- Özellikle tartışma listelerinde daha önce değinilmiş konuları ek bir katkıya yol açmayacaksa üstelemeyiniz, ortaya çıkmış bir sonucu görmemezliğe gelerek kendi düşüncenizi kabul ettirmede ısrarcı olmayınız.
- Gereksiz yere büyük harfler ile yazısmaktan, sık sık özel simgeler kullanmaktan, esprili ya da alaycı anlatımlardan kaçınınız, jargon sayılacak farklı bir söyleşi biçimi ile herkese açık ortamlarda iletişimde bulunmayınız.
- Olanaklı olduğunca uzun alıntılar yapmaktan ve ek göndermekten kaçınınız, gönderdiğiniz eklemin çok yer kaplamasına, virüs gibi alıcısının bilgisayar ortamını bozucu içerik taşımamasına özen gösteriniz.
- Virüslü iletiler ile karşılaştığınızda en kısa zamanda kaynağını ve gecikmeden etkileneceğini umduğunuz kişileri uyarınız.

Öteki Konular

- İyelik haklarını zedelememeye özen gösteriniz, başkasının veri kaynaklarını, düşüncelerini ve yazılımlarını kendinizinmiş gibi sahiplenmeye kalkışmayınız.
- Başkalarının kişilik haklarına ve özel yaşamına saygılı olarak kişilerle ilgili karalayıcı yorumlarda bulunmayınız.
- İnternet ortamının sağladığı olanakların yasa dışı biçimde insanlara zarar verme, başkalarının işlerini engelleme, gizli ve kişisel bilgilerini ele geçirip yararlanma, her türlü sahtekarlık, yolsuzluk, dolandırıcılık ya da hırsızlık gibi kötü amaçlı kullanımına yol açmayınız ve göz yummayınız.
- Uygunsuz davranışlar sergilemekte ısrarlı olanları ölçülü bir tepki içinde elbirliği ile uyardırmaya çalışınız.
- Size gelen bir iletiyi başkalarına aktarırken ileti üzerindeki e-posta adres bilgilerinin gerekmiyorsa aktardığınız kişinin eline geçmemesine özen gösteriniz.
- Kendinizin ya da temsilcisi olduğunuz ürün ve hizmetlerin reklamını yapmayınız
- Güvenlik zedeleyici ve bozucu girişimlere karşı alınması gereken önlemlere uymaya özen gösteriniz, bu konuda bir kuşku duyduğunuzda doğrudan İnternet servis sağlayıcınıza ya da kurum sorumlunuza durumu bildirerek önlem alınmasına yardımcı olunuz.
- İnternet üzerinde denetim ve düzenleme yetkisi olanların konularını kötüye kullanmalarına karşı duyarlı olunuz ancak gerektiğinde de işlerini kolaylaştırıcı her türlü desteği veriniz."

* <http://www.tbv.org.tr/default.asp?ID=30>